

5 Duyuda İstanbul: Haliç Atölyesi

25-28 Ekim 2022

Atölye Raporu

5 Duyuda İstanbul: Haliç Atölyesi

25-28 Ekim 2022

5 Duyuda İstanbul Atölyesi, Haliç'in duyular aracılığı ile keşfedilmesini, deneyimlenmesini ve bu deneyimlerin çeşitli üretim metotları ile açığa çıkarılması ve sergilenmesini amaçlayan atölye serisidir.

Katılımcıların kenti, gündelik hayat dışında tek bir duyuya odaklanarak deneyimlemesini sağlayan atölye, kentin içindeyken görünemeyen, görmezden gelinen ya da gözden kaçırılan noktaların ortaya çıkarılmasıyla farklı bir kent perspektifi sunmayı hedeflemiştir. Marmara Belediyeler Birliği ve İstanbul Planlama Ajansı'nın "Şehir Konuşmaları: 5 Duyuda Metropol" etkinliği kapsamında düzenlediği, alanında uzman kişilerin katılımı ile gerçekleşen söyleşiyle konunun ön hazırlığı ve tartışması yapılmış, atölye süresince yürütülecek çalışmalar için de altlık oluşturulmuştur.

Atölye serisi; görme, duyma, koklama, dokunma ve tatma olarak 5 eksende gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar bu doğrultuda ilgi ve çalışma alanları göz önünde bulundurularak gruplara ayrılmış ve atölye serisinden önce çevrim içi olarak düzenlenen tanışma ve seminer toplantısına katılmışlardır. Ardından atölye, Haliç bölgesi odağında belirlenen sınırlar içinde ve temalar üzerinden saha çalışması ve üretim süreci olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Süreç sonunda alt gruplar tarafından kendi temaları doğrultusunda deneyimler farklı medyumlarla üretime dönüştürülmüştür.

Atölye, **Marmara Belediyeler Birliği** ve **İstanbul Planlama Ajansı** organizasyonunda, **Kentsel Strateji** ekibinin desteğiyle **AnkaraAks**'in yürütücülüğünde gerçekleşmiştir.

Atölye Yürütücüleri, Koordinatörleri ve Katılımcıları

Atölyelerin kurgusu ve yürütülmesi **AnkaraAks** ekibi tarafından yapılmış, atölyeye yapılan başvurular koordinatörlerle beraber değerlendirilerek **30 yaş altı 30 genç** etkinliğe katılımcı olarak seçilmiştir.

Katılımcılar

Aleyna Yılmaz | Berna Gürkan | Berra Sarıgül | Büşra Sağır | Cansu Sözer | Dila Karas | Ebrar Keskin | Ece Özkan | Ekin Selen Yalmanlı | Engin Erginer | Erhan Yüce | Esmâ Büşra Elitok | Fatma Zeynep Kızıлтаş | Hatice Şenses | İpek Arısoy | İpek Selen Gürdal | İrem Su | Melike Şengül | Miray Dokurer | Necibe Konukcu | Öykü Deniz Kozaklı | Pelin Bilir | Seda Kulak Dalkılıç | Sevede Kolunsağ | Yağmur Solaz | Zehra Çakır

Yürütücüler

Berkutay Coşkun

Duyma Atölyesi

Cemre Gökpınar

Tat Atölyesi

Furkan Türk

Görme Atölyesi

Naz Şerife Özcan

Dokunma Atölyesi

Zeynep Ünsal

Koku Atölyesi

Koordinatörler

Büşra İnce

Marmara Belediyeler Birliği

Büşra Yılmaz

Marmara Belediyeler Birliği

Elif Yıldız Kızılca

İstanbul Planlama Ajansı

İrem Kurtuluş

Marmara Belediyeler Birliği

Özge Tekçe

İstanbul Planlama Ajansı

Katkı Sağlayanlar

İstanbul Planlama Ajansı

Akif Burak Atlar

Gökçer Okumuş

Kentsel Strateji

Ali Faruk Göksu

Sonia İrani

Marmara Belediyeler Birliği

Ezgi Küçük Çalışkan

Seminer Konuşmacıları

Cansu Şekular

Çisel Karacebe

Murat Germen

Atölye Yöntemi

Didaktik bir amaç gütmeyen atölyede kentin duyular ile deneyimlenmesi amaçlandı ve çalışma 3 aşamada gerçekleşti. Marmara Belediyeler Birliği ve İstanbul Planlama Ajansı'nın Şehir Konuşmaları kapsamında düzenlediği "5 Duyuda Metropol" başlıklı tematik konuşmada alanında uzman akademisyen ve sanatçılar bir araya geldi. Ardından atölye için bir zihinsel hazırlık ve ön aşama olan seminer konuşmaları gerçekleştirilerek alanında uzman isimler tarafından katılımcılara deneyim aktarımı yapıldı.

Sonraki süreçte sahada gözlem ve deneyim edinimi ile katılımcılar fiziksel olarak bir araya geldi ve atölyenin ortak çalışma safhası başladı. Katılımcıların belirlenen alanı gözlemlmeleri, duyularını çeşitli yöntemlerle daha yoğun olarak kullanmaları ve sentez aşamasında yararlanmak üzere veri toplamaları istendi. Deneyim odaklı veri ve materyal toplama olarak da genişletilebilen saha çalışması yöntemi, katılımcıyı merkez ve etken hale getirerek atölye sonundaki çıktı ürünler üzerindeki aidiyet hissini artırdı.

Saha çalışmasının ardından sahada toplanan veri ve materyaller bir araya getirilerek anlamlı ve bütünlüklü parçalar üretildi. Üretim yöntemi her atölye için yarı serbest ve yarı tanımlı olarak katılımcıların yaratıcılığına ve toplanan verileri özelliklerine göre işlenmesine bırakıldı. Temel çerçevesi ve referans çizgileri belirlenen atölyelerde bu yöntem ile daha yaratıcı ve özgün çıktılar oluşturulması amaçlandı. Son çıktılar, hissedilen ve deneyimlenen şeylerin aktarılması olan üretim ve sentez süreci, yarı serbest bir yöntem ile sonuç ürünlerini vermiş oldu.

1 Tematik Konuşmalar ve Seminerler

2 Saha Çalışması

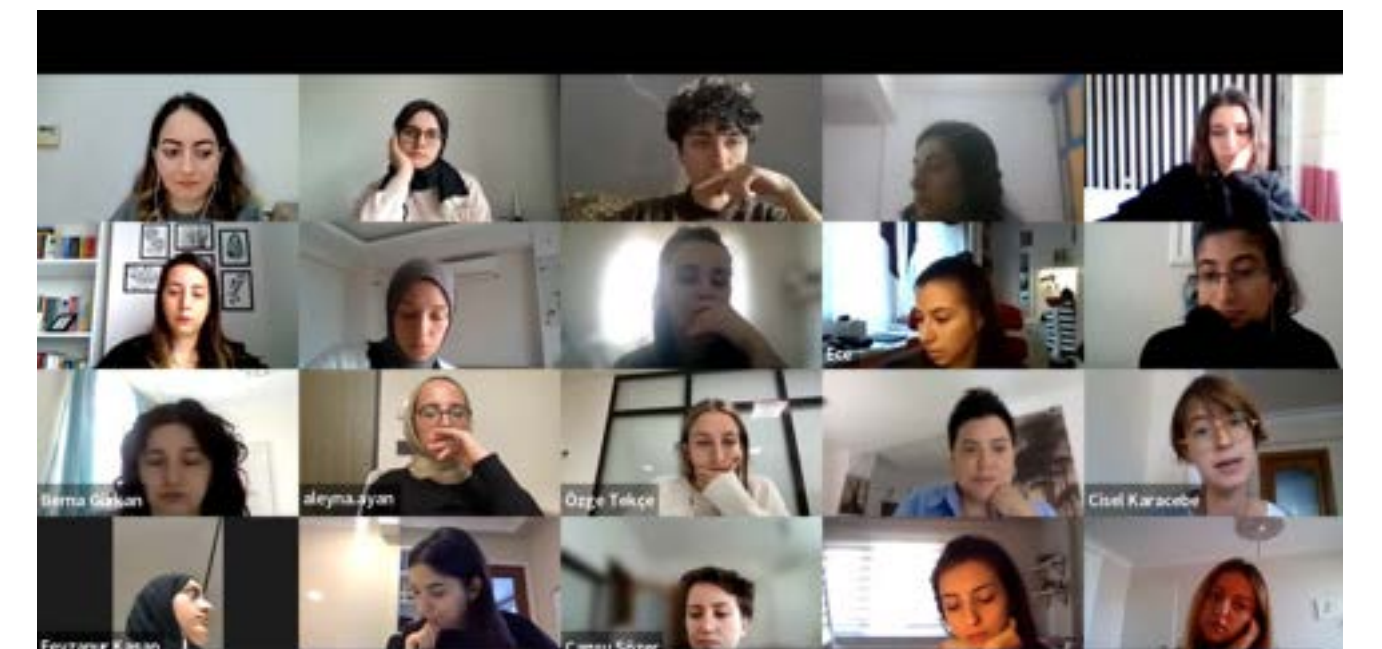
3 Sentez & Üretim

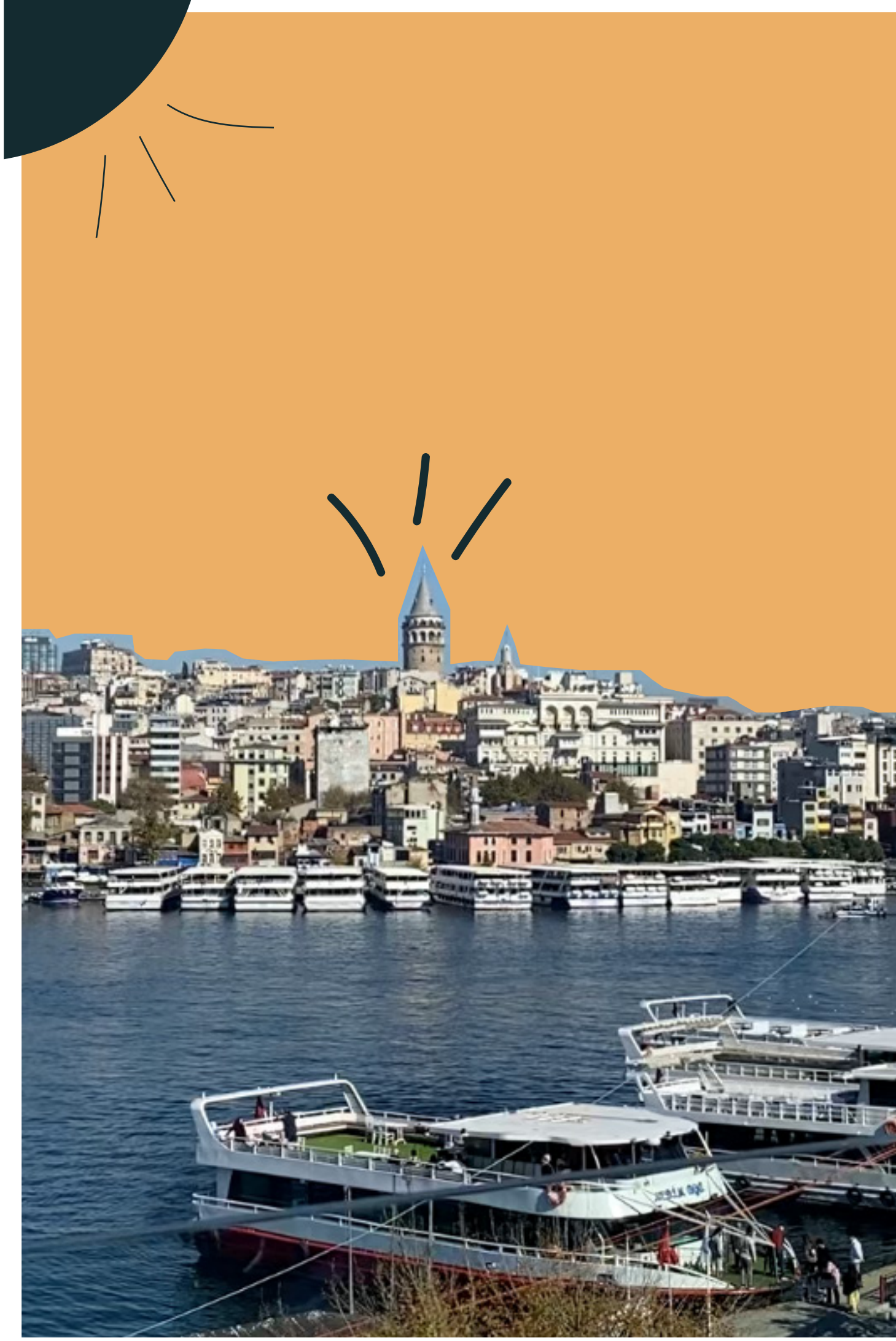
Tematik Konuşmalar ve Seminerler

Kentlerdeki değişim hızının yarattığı zorluklar ve fırsatları tartışmak üzere etkinliklerle kutlanan ve “Kent Ekimi” olarak adlandırılan Ekim ayında çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmesi planlandı. Atölye öncesi 5 Duyu konusu üzerine tematik konuşmalar ve seminerler düzenlendi. İlk etkinlik olan “Şehir Konuşmaları: 5 Duyuda Metropol” başlığıyla Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul Planlama Ajansı, Metropolis ve UN-Habitat iş birliğiyle yapıldı. Programda alanında uzman konuşmacılarla “görme”, “koklama”, “tatma”, “duyma” ve “dokunma” duyuları çerçevesinde kentleri anlamak konuşuldu. Tasarım, planlama, mimarlık, sosyoloji ve kültür alanları ile ilgili uzmanların, gençlerin ve yerel yönetim çalışanlarının katılım gösterdiği programda Ece Ceylan Baba, Merin Sever, Selin Arslan, Sinan Logie ve Vedat Ozan konuşmacı olarak yer alırken moderatörlüğü Cengiz Özdemir üstlendi.

Şehri farklı duyularla anlamamanın ön plana çıktığı bu programda 5 Duyuda Metropol konuşmasına gelen dinleyicilere panel öncesinde şehri duyularıyla algılamalarını sağlayacak çeşitli oyunlar oynatıldı. Dinleyicilerden Haliç'e baktıklarında her bir duyu için edinimlerini oyun kartlarına yazmaları istendi. 5 Duyu yarışmasında ise gündelik metropol hayatında karşılaşılan sesleri tanımlamaları, kente dair görselleri tespit etmeleri, çeşitli kokuları, tatları ve nesneleri tanımlamaları istendi.

Etkinliğin ikinci ayağı olan atölye kapsamında ise katılımcıların tanışması ve konuya ısınması için çevrim içi bir ön etkinlik düzenlendi. Etkinlikte Cansu Şekular, Çisel Karacebe ve Murat Germen duyularla kenti algılamaya yönelik deneyimlerini paylaştılar.

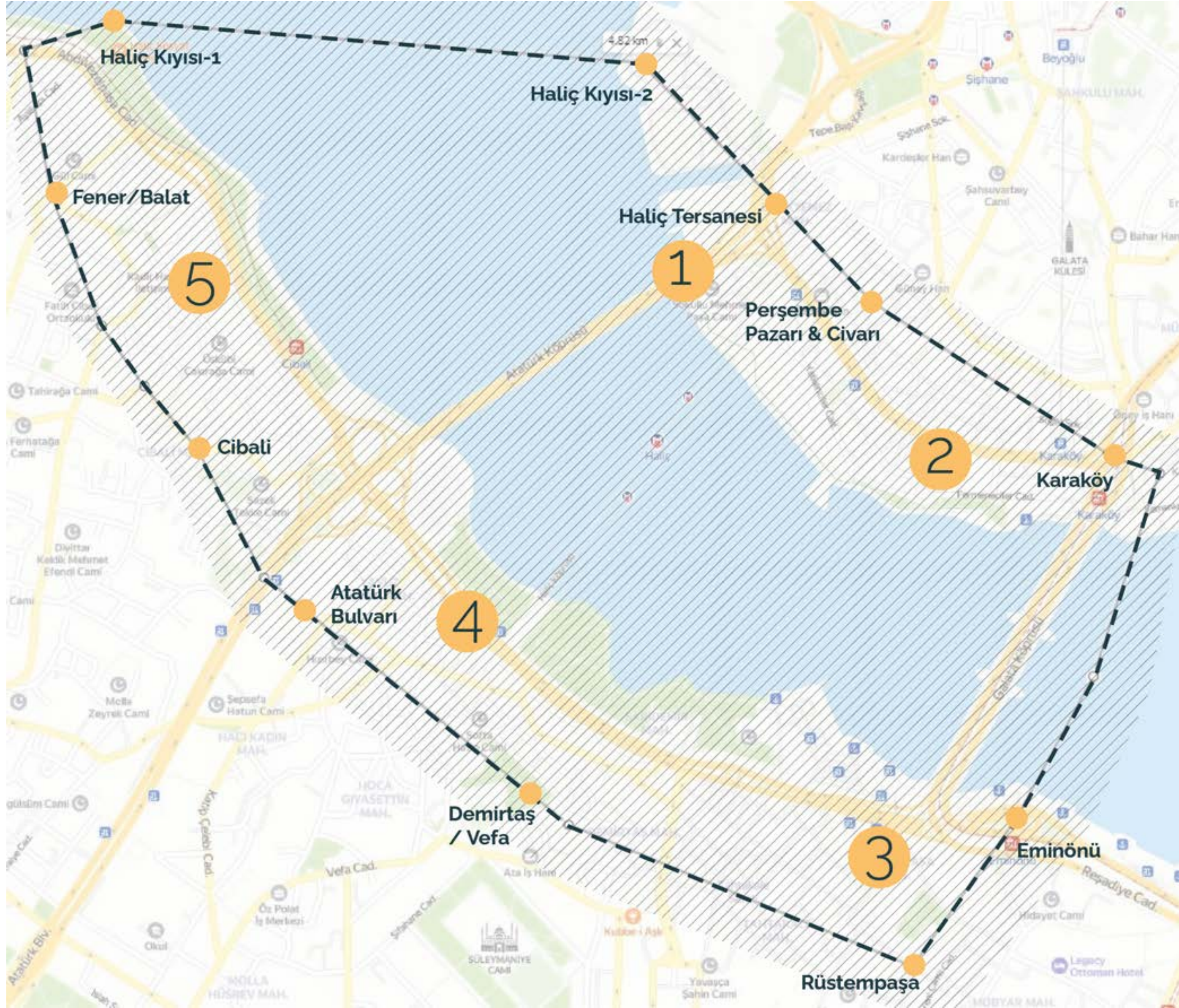

Atölye Alanı ve Duyu Grupları

Oldukça eski bir tarihi olan Haliç, günümüze kadar farklı katmanlar biriktiren önemli bir kültür ve ticaret bölgesidir. Halen birçok kültüre ve farklı yaşama ev sahipliği yapan **Haliç**, içerisinde barındırdığı zenginliklerle Türkiye'nin ve dünyanın sayılı bölgelerinden birisi olarak nitelendirilebilir.

Denizin ve balıkçıların kokusu, vapurların ve kıyıya vuran suyun sesi, günbatımında denizden yansıyan altın sarısı renk, yosun tutmuş taşlı tarihi duvarları ve kimi zaman saklanmış kimi zaman sokak ortasındaki lezzetleriyle Haliç 5 duyu için çeşitlilikler barındıran bir mekan.

Bu nedenle atölye alanı olarak Haliç'in iki kıyısı belirlenmiş ve katılımcıların saha çalışmalarını bu bölge içerisinde yapmaları istenmiştir. Belirli bir rotadan ziyade bir alan tanımlanarak katılımcıların tek bir hata bağlı kalmadan, Haliç'in duyu analizlerini keşfetmeleri amaçlanmıştır. Alanın bütünsel ve duyu olarak deneyimlenmesi, gerek çıktı ürünlerin özgünlüğü gerekse katılımcıların daha özgür hissetmeleri açısından önemli bulunmuştur. Buna ek olarak çıktı ürünlerin bütünlüğü ve okunurluğu açısından Haliç denince akla gelen iki yaka olan **Karaköy-Tersane** ve **Eminönü-Balat** hatlarında sınırlanmış ve katılımcıların kendi rotalarını bu alan içerisinde akışa ve duyularının yönlendirmesine göre yapmaları beklenmiştir.

1 Haliç Tersanesi, şu anda her ne kadar inşaat halinde olsa da Haliç'in en önemli nirengi noktalarından birini oluşturmuştur. Bölgenin bir liman olarak kullanıldığını niteleyen alan, Haliç için vazgeçilmez bir tanım noktasıdır.

2 Perşembe Pazarı ve Karaköy arasındaki bölge, bugün bildiğimiz sahil şeridindeki tahta zeminli alan ve çevresi olarak da belirtilebilir. Karaköy ve Haliç'in arasındaki geçiş noktası, Tarihi Yarımada'ya bağlanan en aktif noktadır.

3 İstanbul'un belki de en işlek meydanı olan Eminönü Meydanı, Haliç ile beraber Tarihi Yarımada'nın da karşılama noktasıdır. Vapur iskelesi ve köprü ile direkt temas halinde olan meydan Haliç'in kalbi gibidir.

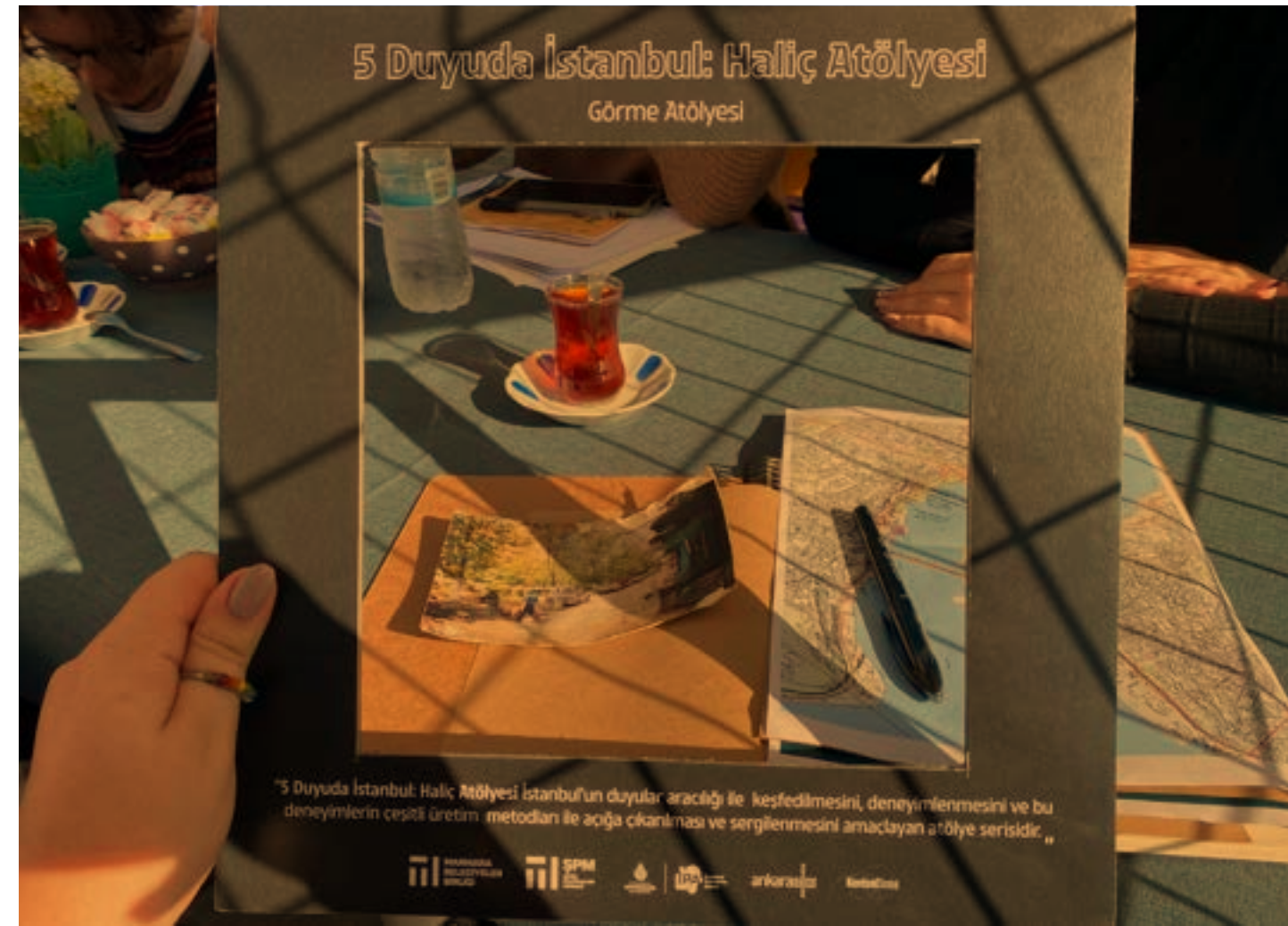
4 Haliç Köprüsü ve çevresi her ne kadar Haliç'e yakın tarihte kazandırılan bir bağlantı noktası olsa da, zaman içinde işlek bir yer halini almıştır. Bu işleklığe tezat olarak köprü altının kullanımı ise Haliç'te bir soru işareti yaratmaktadır.

5 Kimine göre Haliç'in Haliç olduğu yer olan Fener-Balat, alanın en renkli kısmını oluşturmaktadır. Özgün dokusu ve kültürüyle Haliç'te görülmesi ve deneyimlenmesi gereken bir alandır.

• Görme Atölyesi

Görme atölyesi, katılımcıların “Hiçbir duyu organı olmasa ve sadece görme duyusu kullanılsaydı Haliç nasıl anlatılırdı?” sorusunu görsel araçlarla yanıtladığı bir atölye olarak kurgulandı. 2 günlüğüne Haliç’e görme duyusu ile odaklanan katılımcıların bölgede görülmeye ve gösterilmeye değer gördükleri şeyleri video kayıt altına almaları beklendi. Atölye sonunda katılımcılardan topladıkları video kayıtlardan yaklaşık 3 dakikalık bir kolaj yapmaları istendi. Bu bağlamda video kolaj aracılığıyla Haliç’in farklı bir deneyimle yeniden sunulması amaçlandı.

Atölye süresince kayıtlar alan ekip Haliç bölgesinde gözlerine çarpan ve gördükleri ile yönelen hislerini bir kurguya indirgedi ve bir video kolaj haline getirdi. Hazırlanan video, Haliç’in kimi zaman renklerine, kimi zaman hissettirdiği erkek egemen yapısına kimi zaman da kalabalıklar arasından denize erişimin zorluğuna dikkat çekti.

1. Kısım: Tersane ve Çarşı

Gri ve metalin ardında, kapalı ve güvensiz, erkek egemen bir mekan. Görüyorum...

2. Kısım: Köprü

Altın sarısı Haliç'in, içini ısıtan, tebessüm ettiren. Görüyorum...

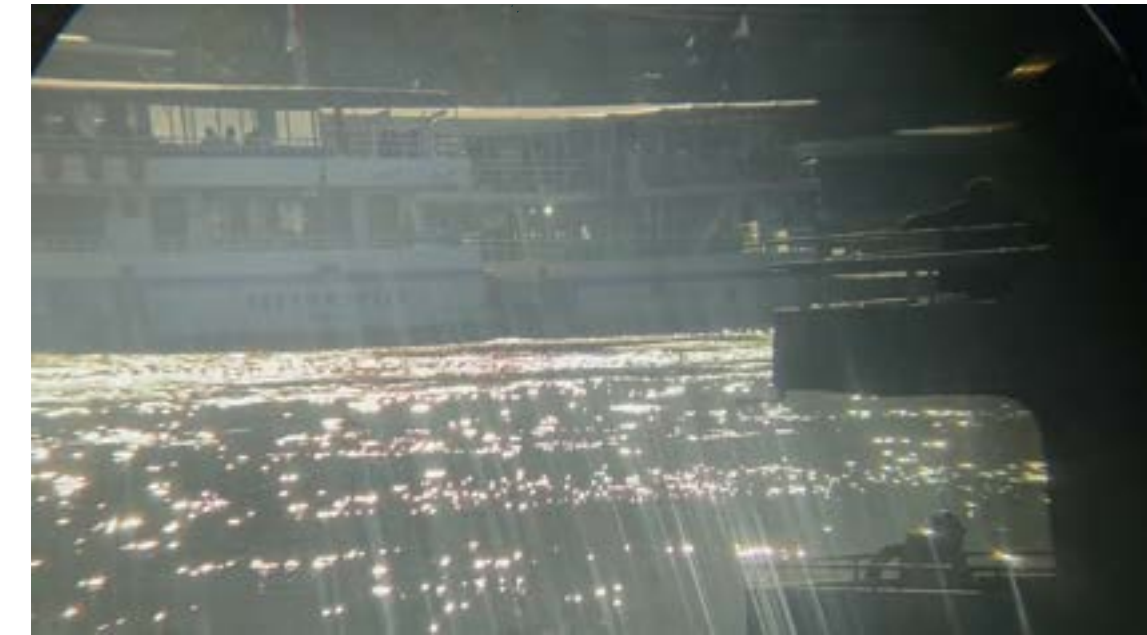
3. Kısım: Kalabalık

Kalabalığın arttığı, arttıkça seni denize ulaştırmadığı. Suyu değil bariyerlere dokunabildiğin. Görüyorum...

4. Kısım: Renk ve deniz

Denize yakın ve renkli. Daha içten, daha sıcak. Görüyorum, biliyorum.

Haliç'in görüntüleri

• Ses Atölyesi

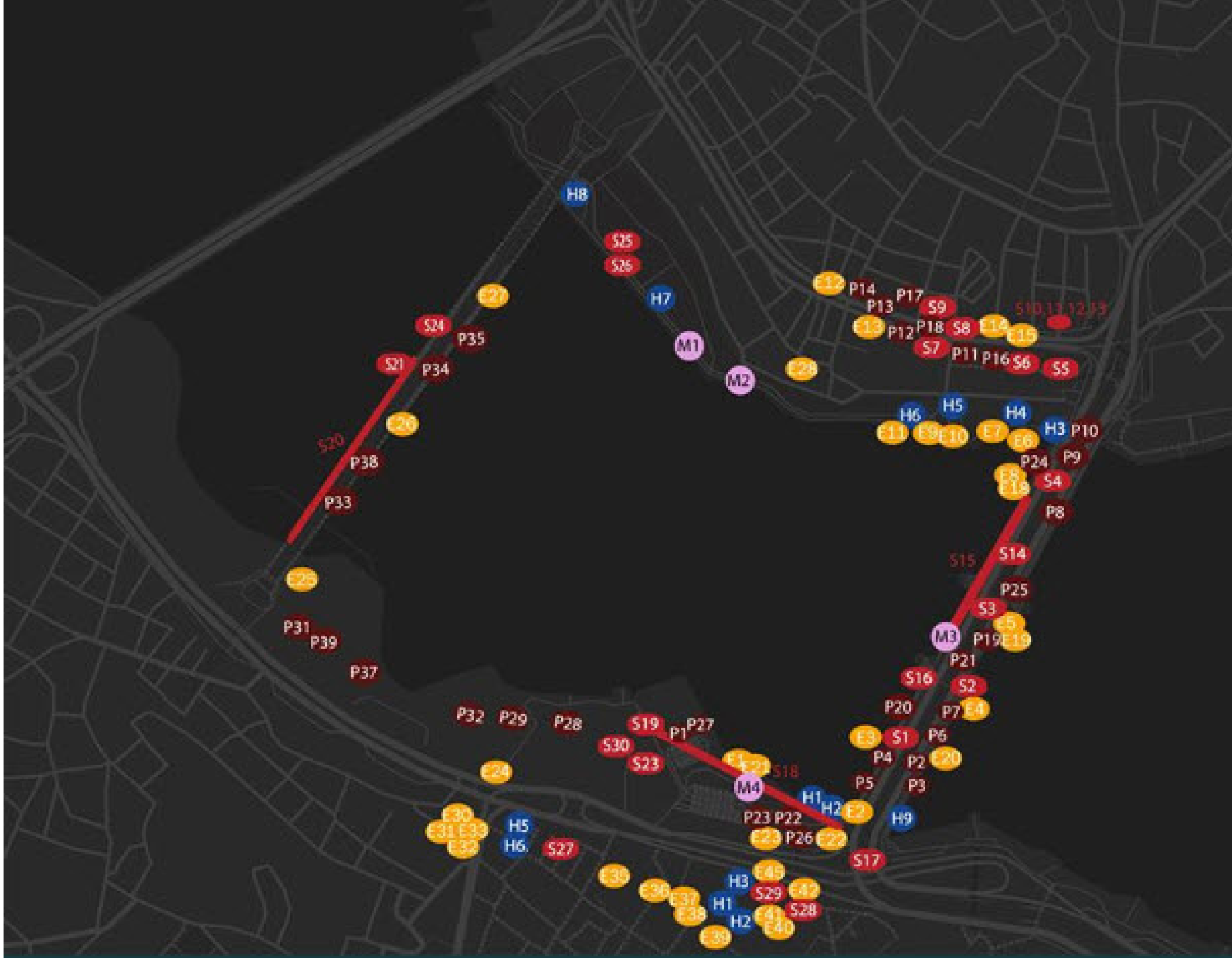
"İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı" dizelerinden yola çıkan atölye Haliç bölgesinin yoğun ve çok sesli yapısını analiz etmeye odaklandı. Saha gezisi boyunca Haliç çevresinde duyulan sesleri toplamaları istenen katılımcılardan atölye sonunda bu sesler ile bir kolaj hazırlanması istendi. Sesin gücüne güvenerek bölgeyi hiç görmeyen birisi sadece sesleri duyarak bölgeye dair nasıl bir imge geliştirebilir ya da bölgeyi nasıl tasvir eder sorusunu soran atölye, Haliç'e bu "kulak" ile baktı ve ses yürüyüşü ile kör yürüyüş yöntemlerini kullanarak alanı analiz etti.

Katılımcı ve esnek bir süreç izlenen programda, duyma atölyesi katılımcıları yaratıcı bir yöntem ile duydukları seslerin insanlar üzerindeki etkisini ve tepkisini ölçtükten sonra geri bildirim olarak gelen anahtar kelimeleri yapay zeka aracılığıyla görsele dönüştürdü. Ürettikleri yaratıcı yöntem ile Haliç'in seslerinin uyandırdığı kelimeler imgelere dönmüş oldu.

Haliç'in sesleri

ses yürüyüşü

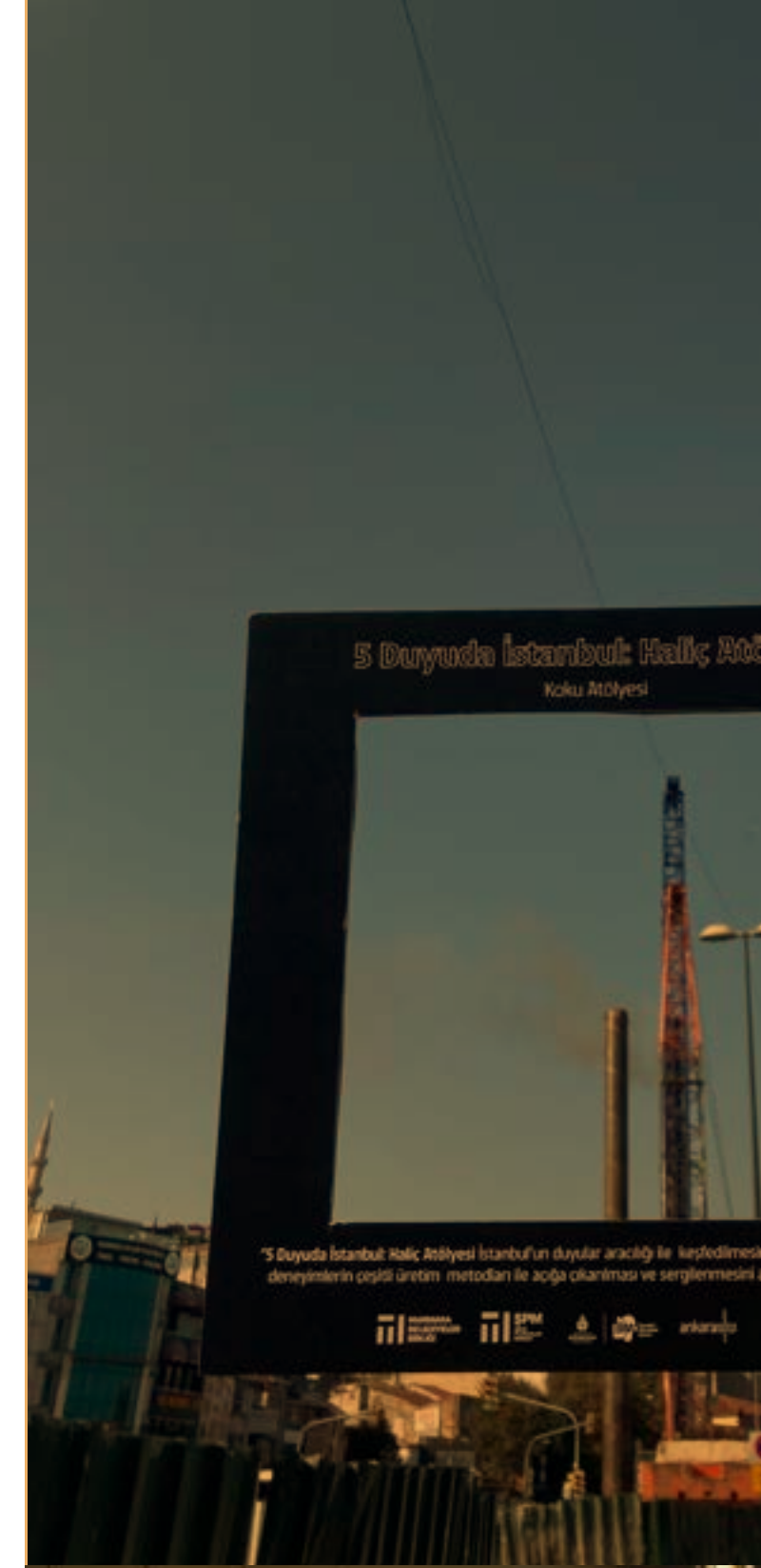
kör yürüyüş

● Koku Atölyesi

İstanbul'un Haliç kıyılarını koku üzerinden algılamak ve hafızamıza dokunan tüm kokuları bizlere hatırlatmak için oluşturulan atölye, saha gezisi boyunca Haliç'in çevresindeki koku izlerini aradı. Algılanan kokuların görsel sunumunun koku haritası aracılığıyla sağlanması beklenen atölyede katılımcılar kendi deneyimlerinin yanı sıra bölge halkının da deneyimlerini topladı.

"Gözlerimiz ve kulaklarımız olmadan, dokunmadan ve tatmadan bir Haliç portresi çizseydik nasıl olurdu?" sorusunu soran atölyenin çıktısı olarak üretilen koku haritası ile Haliç'te bulunmayan kişilerin de mekanı ve deneyimleri algılaması, hissetmesi amaçlandı. Aslında kokunun hafıza ile ilişkisini de vurgulayan atölye, Haliç içerisindeki kokuların zamanla nasıl değiştiğini ve hala daha değişmekte olduğunu da gözler önüne serdi.

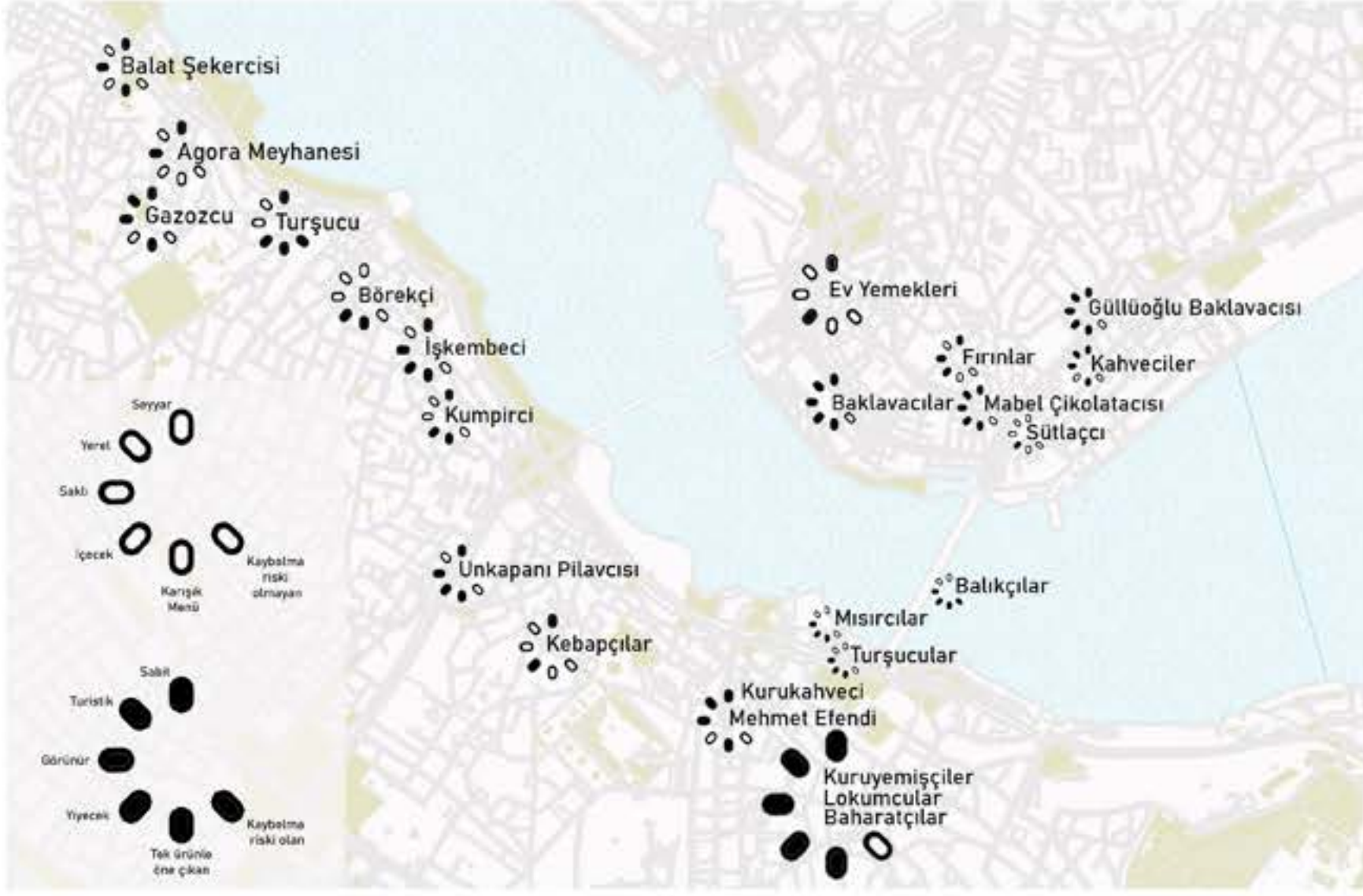
● Tat Atölyesi

İstanbul'un yemek kültürünün önemli bir parçası olan sokak lezzetlerini ve yerel tatları odağına alan tat atölyesi, belirlenen alandaki yerel lezzetlerin izini sürmek ve haritalamak üzerine kurgulandı. Özünde "Haliç bir tat olsaydı ne olurdu?" sorusu üzerinden duyuyu sorgulayan grubun tat çeşitliliği ile tadın değişen dinamiğini ve hatta tarihsel gelişimini incelemesi, atölye sonunda ise alanın tat haritasını çıkarması beklendi. Saha gezisi boyunca çeşitli noktalarda farklı tatları keşfeden ve bu tatlar arasında bir ilişki kuran atölye grubu tatların tarihsel süreç içerisinde nasıl evrildiğini de ortaya çıkarmaya çalıştı.

Atölyenin planlanan ana çıktısı olan tat haritasına ek olarak Haliç'in yemek tarifi hazırlandı. Tat Atölyesi katılımcıları tarafından yaratıcı bir çalışma ürünü olarak ortaya çıkartılan Haliç'in yemek tarifi ile tat duyusu üzerinden mekansal bir analizin yansıması da ortaya çıkartılmış oldu. Böylece tat duyusunun diğer duyular kadar güçlü olduğunu gösterildi.

Haliç'in Lezzet Rotası

Ev yapımı Haliç Tarifi için Malzemeler:

- 1 litre Türk Kahvesi
- 3 yemek kaşığı Rum Mezesi
- 1 su bardağı Ermeni Çorbası
- 1 dolu yemek kaşığı Arnavut Ciğeri
- 2 dilim Kürt Böreği
- 2 adet Yahudi Boyozu
- 2 tatlı kaşığı Laz Sarması
- 1 tatlı kaşığı Gürcü Mantısı

Servis önerileri:

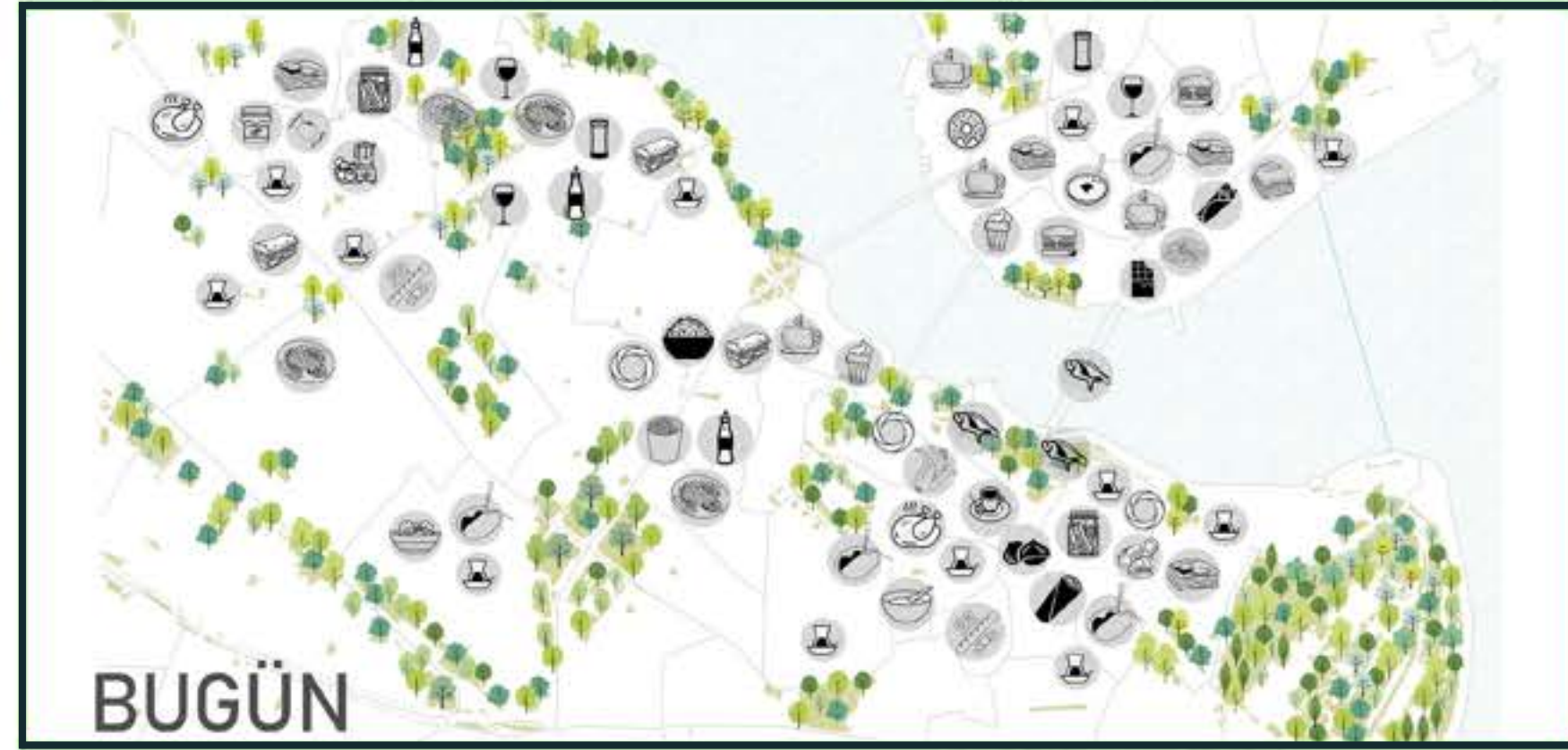
Tarfinizi çeşitli saraylar, camiiler, kiliseler, sinagoglar, tepeler, korular ve kutelerle zenginleştirebilirsiniz.

*Eser miktarda Alman Tatlısı, İtalyan Makarnası ve Fransız Kruvasanı içerebilir.

AFİYET OLSUN!

Net: 16 Milyon

Haliç'in Gizli Tarifi

5 Duyuda İstanbul: Haliç Tat Atölyesi

● Dokunma Atölyesi

Çıkış noktası "Haliç bir doku olsaydı dokunduğumuzda nasıl hissederdik?" sorusu olan atölyede katılımcılardan belirlenen sahadan toplanacak yere özgü materyallerin bir araya getirilerek bir doku kolajı oluşturması istendi. Saha gezisi sırasında dokunularak hissedilen, mekanın dokusunu hissettiren materyalleri toplayan katılımcılar, üretim aşamasında belirlenen yöntem ile bu materyalleri bir araya getirerek alanın dokusunu, bir anlamda kumaşını oluşturdular.

Saha gezisi boyunca çeşitli mekanlardan ve bölgelerden farklı doku unsurları toplayan atölye katılımcıları, saha gezisi sonunda topladıklarını üç boyutlu olarak yeniden yorumladı ve Haliç'in doku analizi çıkartıldı. Haliç'in dokusunun çok çeşitli ve karmaşık olduğunu gösteren grup aynı zamanda dokunun üç boyutlu yapısını da ortaya koymuş oldu.

Haliç'in Dokusu

Değerlendirme ve Sonuç

25-28 Ekim 2022 tarihleri arasında “görme, ses, koku, tat ve dokunma” duyuları üzerinden gerçekleşen 5 Duyuda Metropol Haliç Atölyesi kapsamında katılımcılar tarafından duyuların mekânsal yansıması üzerinden çeşitli çıktılar elde edilmiş ve bir Haliç portresi sunulmuştur. Gündelik hayatımızda bir arada kullandığımız duyu organlarına tek tek odaklandığımızda mekâna dair farklı yaklaşımlar elde edilebilmektedir. Bu çıktıların her birinin kendi içinde mekâna dair oluşan farklı perspektifleri ortaya koyan atölye, yaratıcı ve inovatif yöntemlerin de bu çalışmalar içerisinde yer alabileceğini göstermektedir.

Farklı duyularla algılanan bir Haliç portesi sunmayı amaçlayan atölyede, Haliç'teki iki kıyıyı kapsayacak şekilde alt bölgeler belirlenmiştir. Katılımcılar iki gün boyunca saha gezisi yaparak veriler toplamış; üçüncü ve dördüncü günlerde de toplanan verileri yaratıcı teknikleri kullanarak üretime dönüşmüştür.

Haliç'in dokusunu deneyimlerken, dört gün boyunca katılımcılara atölyelerinin “en'leri” soruları yöneltilerek, bireysel olarak algılanan mekân sorgulanmıştır. Bu sorgulama, katılımcıların Haliç'ten yalnızca geçmelerini değil, orada kalarak mekâna farklı bir bakış açısı ile yaklaşmalarını sağlamıştır. Aynı zamanda atölye süreci boyunca hem saha gezisinde hem de üretim süreçlerinde Haliç'teki insanlarla sohbet edilerek ve anlık sosyal medya paylaşımları yaparak interaktif bir atölye süreci izlenmiştir. Bu durum, üretim sürecini zenginleştirmiş ve çeşitlendirmiş; mekânın kullanıcıları ile keşfedilmesini sağlamıştır.

Gündelik hayatımızda bir arada kullandığımız duyu organlarına tek tek odaklandığımızda mekâna dair farklı yaklaşımlar elde edilebileceğini ve mekâna dair farklı perspektiflere odaklanabileceğini ortaya koyan atölye, yaratıcı ve inovatif yöntemlerin de bu çalışmalar içerisinde yer alabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda katılımcıların yaşadıkları kenti, gündelik hayat dışında tek bir duyuya odaklanarak deneyimlemesini sağlayan atölye, katılımcıların kent içerisinde görmedikleri, görmezden geldikleri ya da gözden kaçırdıklarını ortaya çıkararak farklı bir perspektif sunmuştur.

Beş duyu atölyesinde, ortak bir deneyim elde etme amacıyla karşılaşma ve buluşma noktaları belirlenmiş ve bu noktalarda beş duyu çerçeveler içerisinde fotoğraflar ile yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu fotoğraflar ile oluşturulan arşiv, atölyenin çıktıları arasında yer almaktadır.

Atölye süreci, bir yandan Haliç'in çok katmanlı, çok kültürlü ve günlük yaşamdaki dinamik yapısını bizlere hissettirirken, diğer yandan suyun iki yakasının birbirine bağlamasının getirdiği çeşitliliği de göstermiştir. Haliç'in deneyimlenmesi ile atölye süreçlerinde “iz, kalıntı, bağ” gibi anahtar kelimeler ortaya çıkarken, Haliç'in günümüzdeki yaşantısı ile “kalıcılık-geçicilik, sallantı, kopma-kırılma” gibi anahtar kelimeler de katılımcılar tarafından çokça sorgulanmıştır.

~10 Doku
Örneği

~100 Fotoğraf

5 Atölye
Grubu

5 Duyu

5 Yürütücü

30 Yaş Altı
Katılımcı

2 Mekan

24 Video
Kaydı

47 Ses
Kaydı

1 Yemek
Tarifi

